

IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA EKO FORUM-a za period april 2025 – mart 2026

Redovna godišnja skupština održana je 7.4.2025 godine u prisustvu 25 delegata. Na Skupštini su prezentirani i usvojeni izvještaj o radu za period mart 2024 - mart 2025, finansijski izvještaj za 2024. godinu, kao i plan rada za 2025 godinu. Na sjednici je izabrano rukovodstvo udruženja na mandat od 4 godine: predsjednik i potpredsjednica udruženja, predsjednica i potpredsjednik skupštine udruženja, 5 članova upravnog odbora i 4 člana nadzornog odbora udruženja.

Sredstva za aktivnosti udruženja obezbijeđena su realizacijom projekata i donacijama. Udruženje je u izvještajnom periodu koristilo prostorije u vlasništvu grada Zenice, uz plaćanje režijskih troškova, a od novembra 2025. godine plaća se naknada za korištenje prostorija. Projekti su omogućili da imamo zaposlene tri osobe na određeno, na puno radno vrijeme, a plate i doprinosi za njih obezbijeđeni su u potpunosti iz budžeta projekata. Pored stalno zaposlenih, angažovano su ukupno 2 spoljna saradnika i volontera po ugovoru o djelu. Tokom 2025. godine, jedan zaposleni podnio je zahtjev za prekid radnog odnosa, nakon čega smo našli odgovarajuću zamjenu, zapošljavanjem novog saradnika, čime je osigurano da se projekat u potpunosti realizuje kako je bilo planirano.

Projekat	Trajanje	Broj zaposlenih	Broj angažovanih
1. Reindustrijalizacija po principu Brownfield je bolji od Greenfield	1.1.2024 – 30.6.2026	1	1
2. Mreža Arhus centara za zelenu agendu i zaštitu životne sredine	1.2.2024 – 31.7.2026	2	-
3. Prečišćavanje pitke vode	1.12.2024 – 31.5.2026	-	1
4. Drvo prijateljstva	1.11.2025 – 31.12.2025	-	-

U izvještajnom periodu realizovane su brojne aktivnosti, učešća u javnim raspravama, sastanci, javne tribine, konferencije, kampanje, terenske akcije, ankete, peticije, edukacije, te brojni nastupi u medijima.

U okviru inicijative o održivom razvoju i upravljanju kritičnim sirovinama Evropske unije u Bosni i Hercegovini, udruženje je posjetio EU konsultant, s kojim smo podijelili naša očekivanja od ovakvih projekata, a posebno smo istakli negativne aspekte rudarskih aktivnosti na okoliš.

Novi savjetnik za pitanja okoliša OSCE misije u BiH, posjetio je Eko forum Zenica, radi konsultacija o prostornom planiranju, kao jednom od ključnih instrumenata u zaštiti okoliša.

Na inicijativu Eko foruma, u sjedištu Zeničko-dobojskog kantona, održan je sastanak sa kantonalnim ministrom za prostorno uređenje, promet, komunikacije i zaštitu okoline i s

predstavnicima Mreže za zaštitu prirode BiH, na kojem se razgovaralo o izmjenama Zakona o zaštiti prirode FBiH i nastavku procedure zaštite prirodnih područja na teritoriji ZDK.

Uz podršku globalne koalicije za dekarbonizaciju industrije čelika "Fair Steel Coalition", predstavnici Eko foruma učestvovali su u akciji solidarnosti u Luksemburgu. Predstavnici porodica nestalih aktivista, branitelja okoliša i lidera zajednica iz Brazila, Liberije, Meksika, Južne Afrike i Bosne i Hercegovine okupili su se ispred sjedišta kompanije Ternium u Luksemburgu i predali prijavu OECD-u protiv ove korporacije. Održani su sastanci s Ministarstvom ekonomije Luksemburga, kojem je predat zahtjev 350 organizacija civilnog društva za korporativnu odgovornost i zaustavljanje kulture nekažnjivosti i zanemarivanja lokalnih zajednica. Prisustvovali smo godišnjoj skupštini dioničara korporacije ArcelorMitttal, gdje smo postavljali pitanja i sastali se s članovima uprave korporacije. Ovo je bio prvi put da je Eko forum imao priliku komunicirati s korporativnim nivoom upravljanja, ali smo od njih dobili vrlo ograničene informacije. Nismo dobili odgovore na pitanja o budućnosti i planovima korporacije, iako su već tada vođeni pregovori o prodaji i napuštanju zeničkih industrijskih postrojenja. U Luksemburgu je organizovana i projekcija filma "Nebo iznad Zenice", koji je izazvao veliki interes aktivista – članova koalicije koji imaju slične probleme s korporacijom ArcelorMittal kao i Zenica.

Predstavnici Eko foruma učestvovali su na konvenciji "Engaged Democracy Initiative" u Skopju, u organizaciji Evropskog fonda za Balkan u maju 2025. godine.

Konferencija OSCE-a o klimi i sigurnosti održana je u gradu Espoo, u Finskoj. Konferencija je okupila oko 250 učesnika iz država učesnica OSCE-a, Partnera za saradnju, međunarodnih organizacija, lokalnih uprava, preduzeća, civilnog društva i akademske zajednice. Jedan od panelista na Konferenciji bio je predsjednik upravnog odbora Eko foruma Zenica.

Održana je 40. (tematska) sjednica Skupštine ZDK. Jedina tačka dnevnog reda bio je Izvještaj o stanju zaštite okoliša i zaštite prirode na području Zeničko-Dobojskog kantona. Na Skupštini su učestvovali i predstavnici Eko foruma Zenica i imali smo priliku prezentirati svoje stavove i mišljenja o tom dokumentu. Skupština je neke od naših prijedloga usvojila u formi zaključaka.

Učestvovali smo na sastanku Pododbora po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju za transport, energu, okoliš i regionalni razvoj EU u Sarajevu. Učestvovali smo na sastanku fokus grupe „Identifikacija i ublažavanje korupcijskih rizika u sektorima obnovljivih izvora energije“ u organizaciji Transparency International.

Na konferenciji za medije organizovanoj u Zenici povodom 25. juna – Dana Arhuske konvencije, kroz mrežu Arhus centara u Bosni i Hercegovini podsjetili smo javnost i nadležne institucije na procedure uspostavljanja i ratifikacije PRTR protokola u Bosni i Hercegovini.

Koordinirali smo zahtjev prema upravnom odboru Fonda za zaštitu okoliša FBiH da se organizacije civilnog društva oslobode obaveze dostavljanja bankovnih garancija za projekte koje finansira ovaj fond. Nažalost, našem zahtjevu nije udovoljeno.

Specijalni izvijestilac Ujedinjenih Nacija za ljudska prava, u okviru službene posjete Bosni i Hercegovini, posjetila je i Eko forum Zenica. Cilj posjete je procjena situacije branitelja ljudskih prava u zemlji, identifikacija pozitivnih dešavanja i trenutnih izazova, te analiza načina na koji nadležni organi poštuju principe i obaveze navedene u Deklaraciji UN-a o braniteljima ljudskih prava.

Učestvovali smo i na okruglom stolu o SLAPP tužbama u organizaciji Arhus centra Sarajevo

Na sjednici Gradskog vijeća grada Zenice održanoj u julu 2025. godine usvojen je Nacrt Urbanističkog plana grada Zenice za period 2021-2041. godine. Nacrt je upućen u javnu raspravu u trajanju od 45 dana. Eko forum je na nacrt dostavio veliki broj primjedbi i prijedloga. Aktivno smo učestvovali i na javnim raspravama koje su organizovane po mjesnim zajednicama.

U augustu 2025. godine na javni uvid stavljen je Zahtjev za reviziju okolinske dozvole za ArcelorMittal Zenica. Pripremili smo obiman niz primjedbi i prijedloga i dostavili ih Federalnom ministarstvu okoliša i turizma. Proces revizije, koji je započet našom inicijativom iz augusta 2024., ni do danas nije okončan.

Film "Nebo iznad Zenice" o aktivizmu Eko foruma prikazan je u okviru međunarodnog filmskog festivala o ljudskim pravima u Oslu, Norveška. Nakon filma, za aktiviste iz više zemalja organizovana je panel diskusija, kroz koju smo podijelili naša aktivistička iskustva. Projekcija filma s panel diskusijom i intervjuima za medije održana je i u septembru 2025. u Kopenhagenu, Danska.

U okviru projekta ReInd "Brownfield je bolji od greenfield-a", Eko Forum je učestvovao na sastanku šest projektnih partnera iz Dunavske regije (Hrastnik – Slovenija, Sombor – Srbija, Vratsa – Bugarska, Resita – Rumunija, Zenica – BiH, Nikšić – Crna Gora) u gradu Vratsa u Bugarskoj. Sastanku su takođe prisustvovali predstavnici Gradske uprave Zenica, kao i Stručne službe za razvoj i međunarodne projekte Zeničko-dobojskog kantona.

Učestvovali smo s prezentacijama naših iskustava na konferenciji o zaštićenim područjima prirode u Banja Luci. S aktivistima iz BiH podijelili smo naša iskustva u kampanji zagvaranja uspostave parka prirode Babina-Tvrtkovac.

U Parlamentarnoj skupštini BiH učestvovali smo na panel diskusiji o negativnim aspektima rudarenja u BiH.

U okviru monitoring posjete Evropske Komisije “ROM – Results Oriented Monitoring” za projekat “Mreža Arhus centara za zelenu agendu i zaštitu okoliša” koji finansira Evropska Unija u BiH i u kojem je jedan od partnera Eko forum Zenica, konsultant EU održao je sastanke s različitim zainteresovanim stranama u BiH: ministarstva i druge institucije nadležne za zaštitu okoliša, gradske službe, udruženja i neformalne grupe građana, kao i pojedinci s kojima je Eko forum sarađivao i sarađuje u okviru projekta.

U hotelu “Zenica” organizovali smo okrugli sto “Glas javnosti u zelenoj tranziciji grada Zenice”, uz učešće oko pedeset predstavnika civilnog društva, privrede i institucija. Cilj okruglog stola bila je diskusija o izazovima koje pred grad postavlja globalno prihvaćena zelena tranzicija, ulozi i kvalitetu strateških i planskih dokumenata i otvaranje dijaloga između svih zainteresovanih strana.

Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) je u oktobru 2025 u Beču bila domaćin godišnjeg sastanka Arhus centara. Sastanku su prisustvovali predstavnici Arhus centara iz BiH, Srbije, Crne Gore, Sjeverne Makedonije, Albanije kao i zemalja istočne evrope i euro-azijske regije. Sastanku je prisustvovao i predstavnik Eko foruma.

U organizaciji OSCE misije u BiH, učestvovali smo na godišnjem sastanku Arhus centara u BiH. Za druge Arhus centre pripremili smo prezentacije eksperata na temu prostornog planiranja i uspostavljanja zaštićenih područja.

Predstavnici Eko foruma učestvovali su u novembru 2025. godine u Sarajevu na sastanku organizovanom od strane Misije OSCE u BiH o ratifikaciji PRTR protokola Arhuške konvencije od strane Bosne i Hercegovini. Sastanku su prisustvovali predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Ministarstva prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS, Hidrometeorološkog zavoda RS, Distrikta Brčko, Delegacije EU u BiH, OSCE-a, Arhus Centara i REC-a. Tokom sastanka učesnici su potvrdili nužnost ratifikacije protokola, te razmijenili iskustva i izazove u vezi uspostave funkcionalnih PRTR registara na entitetskim i nivou BiH i Brčko Distrikta.

U povodu obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv korupcije, u prostorijama Eko foruma / Arhus centra Zenica održana je tematska radionica „Inspekcije kao ključni instrument zaštite okoliša i borbe protiv korupcije“. Događaj je okupio predstavnike nadležnih ministarstava, agencija i inspeksijskih organa sa nivoa FBiH, ZDK i Grada Zenice, kao i civilnog društva i drugih zainteresovanih strana s ciljem razmjene iskustva o unapređenju transparentnosti, saradnje sa građanima i integriteta u radu nadležnih institucija za zaštitu okoliša u Federaciji BiH.

Centar za mirovno obrazovanje i Pokret za ekološko obraćenje organizovali su u Zenici okrugli stol pod nazivom „Religijske perspektive brige za zajednički dom“. Na okruglom stolu prezentaciju je održao i predstavnik Eko foruma Zenica.

Udruženju Eko forum Zenica obratila se grupa građana koji su zabrinuti najavama izgradnje energane na otpad u Zenici. Među njima su ljudi različitih zanimanja – od privrednika, advokata i ljekara do inženjera, univerzitetskih profesora, političara i novinara. Tim povodom je u decembru 2025. godine, održan sastanak na kojem se razgovaralo o planovima koje su najavili novi vlasnici zeničke željezare. Nakon sastanka, nastavljene su intenzivne aktivnosti na kamanji zagovaranja kojom želimo osigurati adekvatno učešće javnosti u procesu odlučivanja o upravljanju otpadom u Zenici, ZDK i FBiH. Eko forum nastavio je pružati logističku i stručnu podršku ovoj inicijativi. Održan je veći broj sastanaka s relevantnim akterima, od investitora do nadležnih ministarstava.

Predstavnici Eko foruma Zenica su u januaru 2026. godine prisustvovali Javnoj tribini „Budućnost isporuke toplotne energije u Zenici“, održanoj u organizaciji Univerziteta u Zenici, te kao aktivni učesnici dali doprinos razmatranju jednog od suštinski najvažnijih pitanja za budući razvoj grada.

Udruženjima Sezam Zenica i Lokalna fondacija Zenica pružili smo podršku u smislu obezbjeđenja predavača za radionice koje su organizovali na temu zaštite okoliša i klimatskih promjena.

Gradsko vijeće Zenice održalo je tematsku sjednicu, posvećenu pitanju sigurnosti isporuke i snabdijevanja grada toplotnom energijom, sa fokusom na funkcionisanje Javnog preduzeća Grijanje i zeničke Toplane. Najave skorog gašenja integralne proizvodnje dovode u pitanje budućnost isporuke toplotne energije, jer će se visokopećni plin morati nadomjestiti zemnim plinom. Novi vlasnici željezare predlažu da se kao primarni izvor toplotne energije izgradi energana koja bi kao gorivo koristila komunalni otpad. Eko forum je aktivno učestvovao na toj sjednici, iznoseći niz argumenata protiv ovakvog, ekološki neprihvatljivog rješenja.

Nakon dojava i pritužbi većeg broja građana na nekontrolisane emisije iz BOF čeličane pogona “Nova željezara ” d.o.o. Zenica u decembru 2025. godine, uputili smo zahtjev za inspekcijski nadzor. Nadležna inspekcija Federalne uprave za inspekcijske poslove izvršila je nadzor 20 dana nakon naše prijave i utvrdila da su uzroci nekontrolisanih emisija bili tehnološke prirode: zaštopavanje mlaznica, pukotine na vatrostalnoj izolaciji, ali i to što su sistemi za filtraciju emisija već duže vrijeme neispravni i nisu u funkciji.

Na prijedlog mreže Arhus centara, predatsvnik Eko foruma imenovan je za člana Savjetodavnog vijeća za okoliš FBiH.

U februaru 2026. godine Gradsko vijeće Zenica, uz usvajanje amandmana i izmjene prijedloga, donijelo je Odluku o usvajanju Urbanističkog plana (UP) Grada Zenica za period 2021–2041. godine, kao i Odluku o provođenju Urbanističkog plana za isti period. Predanim i kontinuiranim djelovanjem Inicijative građana „Ne spalionici otpada u Zenici“ i Eko foruma Zenica osigurano je da navedeni dokumenti sadrže jasno definisanu zabranu obavljanja djelatnosti tretmana otpada u svrhu proizvodnje energije u privredno-poslovnim zonama na području Grada Zenica.

U februaru 2026. godine pokrenuli smo informativno-zagovaračku kampanju pod nazivom „Za budućnost bez dodatnog zagađenja“ u okviru projekta Mreža Aarhus centara za Zelenu agendu i zaštitu okoliša. Kampanja ima za cilj da na jasan, argumentovan i građanima razumljiv način predstavi ključne činjenice u vezi sa planiranom izgradnjom energane na otpad (spalionice otpada) u Zenici, s posebnim fokusom na moguće okolišne, zdravstvene i društvene posljedice po lokalnu zajednicu.

U martu 2026. godine pripremili smo prijedloge i primjedbe na Nacrt Federalnog plana upravljanja otpadom za period 2026. – 2030. godine i Nacrt Strateške studije uticaja na okoliš Federalnog plana upravljanja otpadom za period 2026. – 2030. godine.

Projekti

U izvještajnom periodu udruženje je realiziralo 4 projekta:

1. Reindustrijalizacija po principu Brownfield je bolji od Greenfield (1.1.2024 – 30.6.2026)

Projekat finansira EU Interreg Danube Region Programme. Partneri na projektu su Gospodarska zbornica Slovenije, Ljubljana, Slovenija (vodeći partner), Zavod za gradbeništvo, Ljubljana, Slovenija, Opština Hrastnik, Slovenija, Služba za razvoj i međunarodne projekte Zeničko-dobojskog kantona, Zenica, BiH, Udruženje Eko forum Zenica, BiH, Univerzitet prirodnih resursa i prirodnih nauka BOKU, Beč, Austrija, Razvojna agencija Bačka, Srbija, Razvojna agencija Vojvodine, Novi Sad, Srbija, Grad Sombor, Srbija, Opština Vratsa, Bugarska, Privredna komora Vratsa, Bugarska, Opština Resita, Rumunija, Udruženje Make Better, Rumunija, Grad Zenica, BiH, Opština Nikšić, EPCG željezara Nikšić, Crna Gora. Cilj projekta je unaprijediti institucionalne kapacitete javnih vlasti i zainteresovanih strana u Dunavskom regionu, te smanjiti socio-ekonomsku i administrativnu fragmentaciju u procesima prostorne, ekonomske i ekološke transformacije kroz teritorijalne demonstracije reindustrijalizacije “Brownfield je bolje od Greenfield (BBG)” i primjene 4H pristupa.

2. Mreža Aarhus centara za zelenu agendu i zaštitu životne sredine (1.2.2024 – 31.7.2026)

Projekat finansira EU4CS – Support to existing and newly established Civil Society Organisations’ networks – EuropeAid/176421/DD/ACT/BA, Aarhus Centers’ Network for Green Agenda and Environmental Protection BH”- 03/24 (2023/452-569). Partneri na projektu su Udruženje “Resursni Aarhus centar u BiH”, Centar za životnu sredinu Banja Luka, Centar za ekologiju i energiju Tuzla, Eko forum Zenica, Udruga Dinarica Mostar. Cilj projekta je ojačati uključenost mreže Aarhus centara u formulaciju, implementaciju i praćenje strategija, politika i procesa donošenja odluka u vezi sa EU integracijama u sektoru životne sredine i klimatskih promjena.

3. Prečišćavanje pitke vode (1.12.2024 – 31.5.2026)

U saradnji s institutom za biotehnologiju BIOX iz Slovačke, a uz finansijsku podršku Slovak Agency for International Development Cooperation, realiziran je projekat kroz koji je konstruisan, napravljen i testiran nano-filtracijski uređaj za uklanjanje teških metala iz pitke vode u području koje može biti ugroženo rudarskim aktivnostima. Prvobitno je trebalo da se uređaj postavi u Kaknju, u okviru sistema za javno vodosnabdijevanje, ali je zbog izostanka saradnje JP Vodokom Kakanj i neprihvatljivih uslova koje je to JP postavljalo pred isporučioce opreme, odlučeno da se uređaj postavi na seoskom vodovodu u selu Vraca kod Zenice. Izbor lokacije izvršen je na osnovu dosadašnjih istraživanja kvalitete pitke vode i dodatnih mjerenja tokom 2025. godine, kad je utvrđena zagađenost izvorišta. Izvršene su sve potrebne pripreme za ugradnju uređaja i u narednom periodu se planira njegov uvoz, postavljanje i testiranje.

4. Drvo prijateljstva (1.11.2025 – 31.12.2025)

Od novembra naš grad je bogatiji za 50 novih stabala crnogorice u Turskom parku na Kambeovića polju. Sredstva i za ovogodišnju, šestu po redu regionalnu akciju "Drvo prijateljstva" obezbijedio je Evropski fond za Balkan (50 sadnica). Adnan Mešinović iz Službe za komunalne djelatnosti Grada Zenice pomogao nam je oko odabira sorti drveća, izbora lokacije i koordinirao je aktivnosti s radnicima preduzeća Alba koji su iskopali rupe za sadnju. Našoj akciji pridružili su se učenici odjeljenja Osnovne škole "Mak Dizdar" s učiteljicom Vukalović-Perić Antonetom i odjeljenja Osnovne škole Katoličkog školskog centra "Sveti Pavao" u Zenici s učiteljem Mioč Ivanom.

U Zenici, 18.3.2026.

predsjednik udruženja Eko forum Zenica
Zlatan Alibegović